

15. 8. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele a výhrada soupisu pozůstalosti

V rozsudku sp. zn. 24 Cdo 586/2023, ze dne 30. 5. 2023 Nejvyšší soud dospěl k důležitému a pro oblast dědického práva velmi praktickému závěru ohledně odpovědnosti dědice uplatnivšího výhradu soupisu pozůstalosti za dluhy zůstavitele v případě příslušenství dluhu přirostlého po smrti zůstavitele. Závěry citovaného rozhodnutí se uplatní především v pozůstalostních řízeních, které trvají delší dobu (typicky z důvodu sporů o dědické právo) a u nichž tak hrozí, že příslušenství dluhu naroste do enormní výše, přitom dědic může žít v iluzi, že když uplatnil výhradu soupisu, je jeho odpovědnost za dluhy limitována i v tomto případě, což jak bude níže ukázáno, není pravda.

Z logiky věci pak v těchto případech nejde uplatnit institut tzv. likvidace pozůstalosti, neboť uvedené příslušenství není její součástí.

Nejvyšší soud v komentovaném rozhodnutí setrval (i v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014) na svých dosavadních závěrech (představovaných např. rozsudkem ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2409/2009, usnesením ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. 33 Cdo 1873/2017, či rozsudkem ze dne 28. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 895/2001), podle nichž **úroky z prodlení za dobu po smrti dlužníka již nejsou sankcí za prodlení zemřelého dlužníka, nýbrž za vlastní prodlení dědiců s plněním dluhu, který na ně přešel a dědici dlužníka jsou proto povinni k jejich zaplacení bez jakéhokoliv omezení.**

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 895/2001, smrt dlužníka a skutečnost, že o majetku dlužníka probíhá u soudu dědické řízení, nemá na prodlení s plněním jeho dluhu, i když nastalo za života dlužníka, žádný vliv. Nesplní-li dluh dědici dlužníka, kteří za něj odpovídají ve smyslu ustanovení § 470 obč. zák., jsou jako jeho právní nástupci, kteří vstupují nejen do práv, ale i do povinností dlužníka - jak opět správně uvedl odvolací soud - smrtí dlužníka, v prodlení a jsou tedy povinni kromě splnění zůstavitelova dluhu věřiteli poskytnout úroky z prodlení, které vznikly jejich vlastním prodlením a představují jejich dluh (v tomu odpovídajícím rozsahu naopak nejde o dluh zůstavitele, srov. k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 33 Cdo 1873/2017).

Úroky z prodlení přirostlé po smrti zůstavitele tak (i podle nového občanského zákoníku) nepředstavují dluh zůstavitele, ale dluh dědice. Limitace daná ustanovením § 1706 o. z. (tedy do výše hodnoty majetku nabytého dědictvím), se na příslušenství dluhu přirostlé po smrti zůstavitele a mající původ v prodlení dědice nevztahuje, neboť se nejedná o dluh zůstavitele, ale o sankci dědice za prodlení se zaplacením již jeho vlastního dluhu.

Obdobně nelze aplikovat ani omezení možnosti věřitelů domoci se plnění vůči dědicům v průběhu pozůstalostního řízení (§ 1703 o. z.), neboť i uvedené a po výtce navíc jen dočasné omezení se vztahuje na dluhy zůstavitele, nikoliv na přímé dluhy samotného dědice.

Dovolatelka, která nabyla dědické právo podle usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 19. 1. 2019, č. j. 10 D 580/2014-158, se zpětnou účinností k okamžiku smrti zůstavitele, tj. k 12. 9. 2014 (§ 1479 o. z.), byla proto od tohoto okamžiku objektivně povinna k úhradě nabytého dluhu (s případným

omezením dle § 1706 o.z.), pokud tak neučinila, odpovídá též za vlastní dluh odpovídající příslušenství (úroku z prodlení) a jiným sjednaným sankcím přirostlým od 12. 9. 2014.

Nejvyšší soud tak zdůraznil, že postavení dědice podle občanského zákoníku z roku 1964, který tehdy ex lege odpovídal za dluhy zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví, se nijak zásadně nezměnilo oproti postavení dědice, který za současné právní úpravy učinil výhradu soupisu, popř. státu, kterému svědčí při odúmrtí výhrada soupisu tzv. ze zákona (§ 1701 až 1706 a § 1675 o. z.). V obou zmiňovaných případech odpovídají dědicové „do výše ceny nabytého dědictví“.

Nejvyšší soud dále připomněl, že současné znění ustanovení § 171 z. ř. s. je obdobou dřívějšího § 175m o. s. ř., avšak zpřesňuje a nově definuje, co spadá do aktiv a pasiv zůstavitele.

Ve vztahu k pasivům dědictví pozůstalosti odborná literatura zdůrazňuje, že aktiva byla dříve praxí většinou pojímána jen jako majetek, který zůstaviteli náležel ke dni úmrtí a obdobně byla pasiva chápána jen jako dluhy existující v době úmrtí zůstavitele, doplněné o náklady pohřbu. Nová úprava výslovně zařazuje do aktiv pozůstalosti také některý majetek a do pasiv pozůstalosti některé dluhy a náklady, jejichž zařazení do aktiv či pasiv dědictví nemělo dříve přímou oporu v ustanoveních zákona, popřípadě bylo nejasné, zda vůbec a v jaké podobě mají být do aktiv nebo pasiv zařazeny.

Příkladem těchto dluhů mohou být zejména různé nedoplatky (závazky), které byly zjištěny nebo o kterých bylo rozhodnuto až po smrti zůstavitele, ale vážou se k období jeho života (k tomu srov. např. MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, komentář k § 171). Obdobně Tlášková (srov. TLÁŠKOVÁ, Šárka. § 171 [Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 384–385, marg. č. 37–39) vychází z toho, že pro zařazení dluhu do pasiv dědictví (přesněji pozůstalosti – poznámka Nejvyššího soudu) je rozhodující, zda dluh v době úmrtí zůstavitele existoval; není významné, kdy se stal dluh splatným, tedy zda se stal splatným až po smrti zůstavitele.

Do pasiv dědictví (pozůstalosti) se zařadí též dluh budoucí, jestliže závazek v tomto směru vznikl za života zůstavitele, i když není jisté, zda skutečně vznikne. Bude proto vždy na soudu prvního stupně (pověřeném soudním komisaři), aby ve spolupráci s dědici (popř. se státem, jemuž má dědictví připadnout jako odúmrtí) při rozhodování o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku (§ 180 odst. 1 a 2 z. ř. s.) a hodnocení toho, zda dědictví není předloženo, pečlivě zahrnuli všechna aktiva i pasiva pozůstalosti v intencích výše zmiňovaného výkladu, aby bylo najisto postaveno, zda jsou dány podmínky pro nařízení likvidace pozůstalosti. Není také vyloučeno, aby bylo usnesení o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku do doby právní moci usnesení o dědickém právu změněno, ukázeli se, že tu jsou další aktiva nebo pasiva pozůstalosti (jak to předpokládá § 180 odst. 2 z. ř. s.).

Ve vztazích ze smlouvy o úvěru tak bude dluhem zůstavitele nesplacená jistina a sjednané úroky z úvěru (tzv. cena peněz), byť by se staly splatnými až po smrti zůstavitele. Oproti tomu úroky z prodlení a další sankce, včetně kupř. utvrzení dluhu smluvní pokutou budou představovat pasiva pozůstalosti, jen přirostou-li do smrti zůstavitele, po uvedeném datu půjde již o výlučné dluhy dědice, mající původ v jeho vlastním prodlení, které se v pozůstalostním řízení v zásadě neprojednávají.

JUDr. Vladimír Janošek,
advokát

trvale spolupracující s ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.

Plzeňská 3350/18
150 00 Praha 5 - Smíchov

Tel.: +420 731 773 563

e-mail: janosek@arws.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatele do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)